

УДК 657:336.1

**РОЗПОДІЛ ТА ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ
ДЕРЖАВНИМИ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

DOI 10.30838/ P.ES.2224.040719.176.542

JEL: H52, I22, I23

Широкопояс О. Ю.*Державний університет «Житомирська політехніка»*

В статті досліджено джерела фінансування закладів вищої освіти. Встановлено, що основним завданням видатків є забезпечення закладів вищої освіти їх основної діяльності. Для об'єктивної оцінки доцільності розподілу фінансових ресурсів було прослідковано тенденцію змін в чисельності закладів вищої освіти та аналіз бюджетних видатків на освіту. Аналіз показав, що більша частка всіх коштів припадає на видатки місцевих бюджетів. В статті здійснено аналіз кількості студентів закладів вищої освіти в залежності від джерел фінансування навчання. Дослідження показало, що існує пряма залежність між обсягами видатків та числом студентів які навчаються в закладах вищої освіти. Доцільно зауважити, що зменшення фінансування призводить не лише до скорочення кількості студентів але й сприяє закриттю закладів вищої освіти. Встановлено, що зменшення обсягів фінансування пов'язано безпосередньо залежить від змін фінансово-економічного стану економіки країни. Така ситуація дозволяє нам визначити, що лише бюджетного фінансування не достатньо на розвиток освітньої сфери та обумовлює необхідність пошуку альтернативних джерел залучення фінансових ресурсів з метою сприяння розвитку закладів вищої освіти та всього освітнього простору в цілому. Дослідження чисельності студентів у ВНЗ III - IV рівнів акредитації залежно від джерел фінансування показало, що найбільша частка студентів навчається за кошти фізичних осіб. Наступним за рейтингом йде бюджетне фінансування, потім фінансування з місцевих бюджетів, найменше – фінансування за кошти органів державної влади, юридичних осіб. Аналіз статистичної інформації показав, що в протягом останніх років спостерігається тенденція зменшення обсягів фінансових затрат на розвиток освіти в цілому та всіх закладів вищої освіти. В статті проаналізовано прийом студентів до закладів вищої освіти на початковий цикл за джерелами фінансування. Встановлено, що перегляд обсягів фінансування та перерозподіл фінансових потоків дозволить отримувати значну кількість якісного складу серед вступників до закладів вищої освіти, зупинить темпи скорочення чисельності студентів та кількості навчальних закладів.

Ключові слова: заклади освіти; аналіз; видатки; зведений бюджет; джерела фінансування; фінансові ресурси

© Широкопояс О. Ю., 2019

UDC 657: 336.1

DISTRIBUTION AND USE OF BUDGETARY FUNDS TO STATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

DOI 10.30838/ P.ES.2224.040719.176.542

JEL: H52, I22, I23

Shyrokooyas O.*Zhytomyr Polytechnic State University*

The sources of funding for higher education institutions have been explored in the article. It has been established that the main task of expenditures is to provide higher education institutions with their main activity. In order to objectively evaluate the appropriateness of the allocation of financial resources, the trend of changes in the number of institutions of higher education and the analysis of budget expenditures on education were followed. The analysis showed that a large share of all funds is spent on local budget expenditures. The number of students of higher education institutions depending on the sources of funding for education have been analyzed in the article. It has been found that there is a direct correlation between the amount of spending and the number of students enrolled in higher education. It is worth noting that the decrease in funding not only reduces the number of students, but also contributes to the closure of higher education institutions. It is established that the decrease in financing is directly related to changes in the financial and economic state of the country's economy. This situation allows us to determine that budget financing alone is not sufficient for the development of the educational sector and necessitates the search for alternative sources of financial resources to promote the development of higher education institutions and the whole educational space as a whole. The study of the number of students in universities of III - IV levels of accreditation, depending on the sources of funding, showed that the largest proportion of students study at the expense of individuals. The next highest rating is budget financing, followed by financing from local budgets, least of all - financing by state authorities and legal entities. The analysis of statistical information has shown that in recent years there has been a tendency to reduce the amount of financial costs for the development of education in general and all higher education institutions. The admission of students to higher education institutions for the initial cycle by funding sources has been analyzed. It is established that revision of funding and redistribution of financial flows will allow to receive a considerable quantity of qualitative structure among entrants to institutions of higher education, will stop rates of reduction of number of students and number of educational institutions.

Keywords: educational institutions; analysis; expenditures; consolidated budget; sources of financing; financial resources

Актуальність. Сучасний розвиток освіти в Україні побудований на основі попереднього досвіду жорсткого адміністративного управління в умовах планового функціонування ринкової економіки. За останні роки

стрімкий розвиток глобалізаційних процесів, формування елементів їх економіки знань у європейському освітньому просторі вимагає значної модернізації системи вищої освіти та перегляду меж, форм і методів державного регулювання цієї стратегічно важливої сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням фінансування закладів вищої освіти було приділено багато часу, проте найбільше дослідженням займалися наступні вчені: В. Александров [1], М. Білінець [2], Ш. Грей [4], А. Касич [5], В. Малишко [7], І. Тарасенко [12], М. Кужелєв [6]. Зважаючи на значні досягнення в даному напрямку, деякі питання залишаються мало дослідженими, зокрема слід детальніше розглянути розподіл та використання бюджетних коштів державними закладами вищої освіти.

Мета. Дослідити та проаналізувати розподіл та використання бюджетних коштів державними закладами вищої освіти.

Виклад основних результатів дослідження. Процеси модернізації вищої освіти визначені імперативом сучасної політики України, що здійснюється в умовах ринкового розвитку за рахунок чітко визначених напрямів і форм діяльності з врахуванням потреб потенційних споживачів та джерел фінансування завдяки яким відбувається становлення конкуренції між вищими навчальними закладами країни.

Результати діяльності навчальних закладів залежать від економічних факторів за допомогою яких відбувається зростання ресурсоемності наукових та навчальних досліджень. В такому випадку обсяги державного фінансування не покривають проблеми, які виникають в закладах освіти при цьому, необхідність функціонування прозорих механізмів регулюють їх діяльність за межами бюджету.

Аналізуючи закон України «Про вищу освіту» визначили, що фінансування державних вищих навчальних закладів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та на умовах державного замовлення оплати послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень

В законі визначено, що джерелам фінансування вищих навчальних закладів є:

- бюджетне фінансування;

- фінансування за рахунок коштів, які надійшли за оплату послуг навчання, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів;
- фінансування за рахунок коштів які надійшли в результаті надання додаткових послуг;
- фінансування за рахунок коштів одержаних в результаті науково-дослідної роботи;
- фінансування за рахунок коштів які надійшли в результаті реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів та господарств, а також надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- фінансування яке надходить з місцевих бюджетів та дивідендів від цінних паперів;
- фінансування за рахунок добровільних надходжень.

Всі видатки можемо розглядати як державні видатки, основним завданням яких є забезпечення вищим навчальним закладам їх основної діяльності. На сьогоднішній день є загальноприйнята класифікація видатків:

- на забезпечення функціонування вищої освіти, до якого можна віднести науково – методичне забезпечення та витрати пов'язані з управлінням та реалізацією суспільних заходів;
- фінансування акредитованих навчальних закладів яке відносять до непрямих фінансових впливань з метою реалізації прав громадян на освіту;
- на реалізацію програм розвитку вищої освіти;
- на фінансову підтримку студентів.

Все фінансування закладів вищої освіти готує фахівців за тими напрямками і спеціальностями освітньо-кваліфікаційні рівні яких є найбільш необхідними. Такий процес зумовлений тим, що в умовах сьогодення важливе питання інвестиції в майбутнє нації. Варто пам'ятати, що основним видом діяльності закладів вищої освіти є надання послуг освітнього характеру. Освітні послуги дозволяють нам наблизити потенційних споживачів до кінцевого продукту (освіти), яка їм є необхідною. Для об'єктивної оцінки доцільності розподілу фінансових ресурсів необхідно прослідкувати яка тенденція змін в чисельності закладів вищої освіти протягом 2010-2016 років за допомогою табл. 1

Аналізуючи чисельність закладів вищої освіти державної та комунальної форми власності було виявлено, що найбільша чисельність закладів припадала на 2010/2011, а саме 231. Протягом наступних років відбувалося значне скорочення загальної кількості закладів освіти, так в 2011/2012 році

зменшення відбулось на рівні 1,7%, що склало 4 заклади. В 2012/2013 році закладів освіти державної форми власності стало менше ще на 7, що у відсотковому співвідношенні зменшилось на 3,1%. В 2013/2014 році зменшення сягало 0,9%, в 2014/2015 році було відмічена найбільша активність по зменшенню кількості навчальних закладів, а саме 9,6% , що відобразило зменшення на рівні 21 закладу.

Таблиця 1 – Чисельність закладів освіти протягом 2010/2011-2017/2018 навчальних років

<i>Показник</i>	<i>2010/ 2011</i>	<i>2011/ 2012</i>	<i>2012/ 2013</i>	<i>2013/ 2014</i>	<i>2014/ 2015</i>	<i>2015/ 2016</i>	<i>2016/ 2017</i>
Всього закладів	330	326	316	309	277	288	287
державна та комунальна власність	231	227	220	218	197	208	209
приватна	99	99	96	91	80	80	78
Відхилення показника чисельності закладів державна та комунальна власність порівняно з даними попереднього року.							
- абсолютне, закладів	-	-4	-7	-2	-21	11	1
- відносне, % (темп приросту)	-	-1,7	-3,1	-0,9	-9,6	5,6	0,5
Відхилення показника чисельності закладів державна та комунальна власність порівняно з базовим роком (2010/2011 р)							
- абсолютне, закладів	-	-4	-11	-13	-34	-23	-22
- відносне, % (темп приросту)	-	-1,7	-4,8	-5,6	-14,7	-10	-9,5

Джерело: розраховано автором на основі [11]

З 2015/2016 навчальних років кількість навчальних закладів почала збільшуватись і налічувала 208, що в порівнянні з попереднім роком більше на 11. В порівнянні з 2010/2011 роком найбільше скорочення було відмічене в 2014/2015 році і відрізнялась на 34 заклади. Враховуючи те, що була тенденція до збільшення, в 2016/2017 році кількість закладів вищої освіти державної та комунальної форм власності була нижчою ніж в 2010/2011 році на 22 заклади.

Доцільним кроком дослідження є необхідність проведення аналізу бюджетних видатків на освіту протягом 2010-2017 років за допомогою табл. 2.

Таблиця 2 – Видатки бюджету Міністерства освіти і науки за 2010-2017 роки

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Всього зведений, млн. грн.	79 789	86 254	101 561	105 539	100 110	114 193	129 435	177 756
на 1 людину, грн.	1 736	1 884	2 226	2 317	2 204	2 665	3 033	4 184
на 1 працюючого, грн.	3 937	4 244	4 990	5 172	5 539	6 945	7 952	11 002
у % до ВВП.	7,4%	6,6%	7,0%	6,9%	6,3%	5,7%	5,4%	6,0%
Відхилення загального показника зведеного по відношенню до попереднього року.								
- абсолютне	-	6 465	15 307	3 978	-5 429	14 083	15 242	48 321
- відносне, % (темپ приросту)	-	8,1	17,7	3,9	-5,1	14,1	13,3	37,3
Всього державний, млн. грн.	28 806	27 233	30 243	30 943	28 678	30 186	34 825	41 140
на 1 людину, грн.	627	595	663	679	631	705	816	968
на 1 працюючого, грн.	1 421	1 340	1 486	1 517	1 587	1 836	2 140	2 546
у % до ВВП.	2,7%	2,1%	2,1%	2,0%	1,8%	1,5%	1,5%	1,4%
Відхилення загального показника державного по відношенню до попереднього року.								
- абсолютне	-	-1 573	3 010	700	-2 265	1 508	4 639	6 315
- відносне, % (темп приросту)	-	-5,5	11,1	2,3	-7,3	5,3	15,4	18,1
Всього місцевий, млн. грн.	50 982	59 021	71 318	74 596	71 432	84 008	94 610	136 616
на 1 людину, грн.	1 109	1 289	1 563	1 638	1 572	1 961	2 217	3 216
на 1 працюючого, грн.	2 516	2 904	3 504	3 656	3 952	5 109	5 813	8 456
у % до ВВП.	4,7%	4,5%	4,9%	4,9%	4,5%	4,2%	4,0%	4,6%
Відхилення загального показника місцевого по відношенню до попереднього року.								
- абсолютне	-	8 039	12 297	3 278	-3 164	12 576	10 602	42 006
- відносне, % (темп приросту)	-	15,8	20,8	4,6	-4,2	17,6	12,6	44,4

Джерело: [3]

Аналізуючи видатки зведеного бюджету на освіту за допомогою табл. 2. ми спостерігаємо, що більша частка всіх коштів припадає на видатки місцевих бюджетів. За допомогою рис. 1. відобразимо зміни, які відбулись у структурі бюджету.

З 2010 року по 2013 рік включно спостерігаємо тенденцію збільшення частки бюджетних видатків на освітні послуги. Збільшення відбувалось як у видатках місцевого так і в видатках державного бюджету.

В 2014 році ми можемо спостерігати стрімке скорочення частки

видатків, в порівнянні з 2013 роком обсяг видатків зведеного бюджету знизився на 5,1%, що в сумі склало 5 429 млн.грн.

В 2015 році ситуація покращилась і частка видатків збільшилась на 14,1% в порівнянні з 2014 роком, що в сумі склало 14 083 млн. грн. Загальна сума видатків зведеного бюджету на освіту в 2017 році збільшилась на 37,3% в порівнянні з 2016 роком, що склало 41 140 млн. грн.

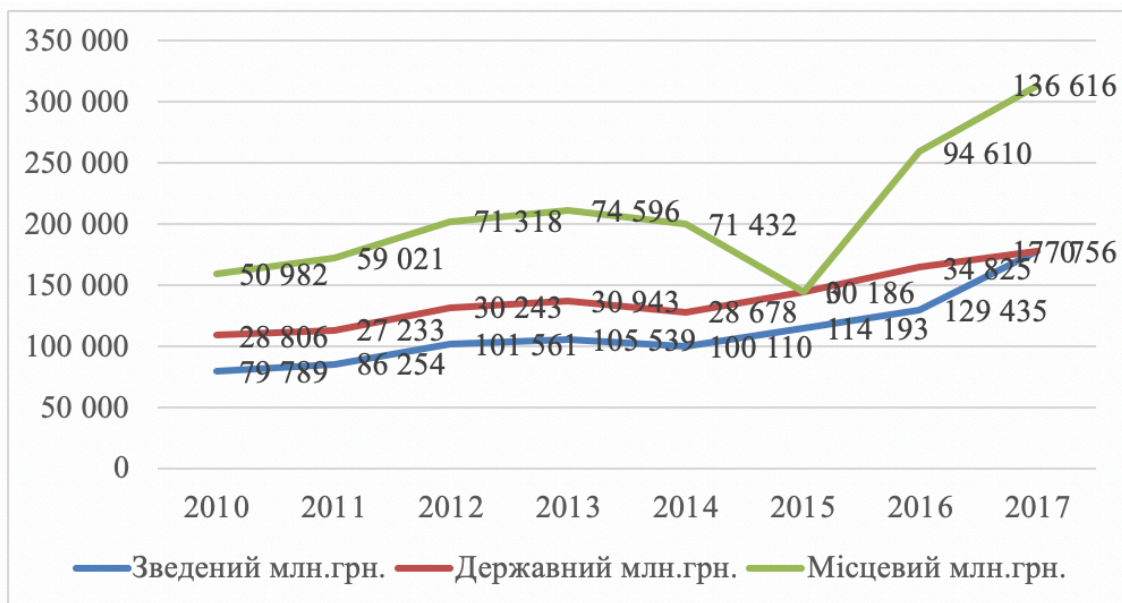

Рис. 1 Динаміка видатків зведеного бюджету на освіту України
Джерело: авторська розробка

Виходячи з отриманих даних проаналізуємо кількість прийнятих студентів до закладів вищої освіти за допомогою табл. 3.

Таблиця 3 – Кількість студентів закладів вищої освіти в залежності від джерел фінансування навчання

Показник	2010/2011	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Загальна кількість студентів, осіб, в т. ч. за кошти:	2066667	1437955	1375160	1369432
державного бюджету	798571	663194	649225	652935
місцевих бюджетів	14486	12201	14722	12317
юридичних осіб	8374	10223	9520	9227
фізичних осіб	1245236	752337	701693	694953
Відхилення загальної кількості до попереднього року				
абсолютне, осіб	-	-628712	-62795	-5728
відносне, % (темپ приросту)	-	-30	-4	-0,42
Відхилення загальної кількості до базового року 2010/2011				
абсолютне, осіб	-	-628712	-691507	-697235
відносне, % (темп приросту)	-	-30	-33	-33,74

Джерело: [8]

Табличні дані дозволяють оцінити як змінювалась загальна кількість студентів протягом останніх років. Об'єктивний аналіз досліджених даних дозволив визначити наступне:

- в 2014/2015 роках в порівнянні з базовим роком відхилення склало 30%, що в результаті в загальному зменшилось на 628712 осіб;
- в 2015/2016 роках з в порівнянні з базовим роком відхилення склало 33%, що в результаті в загальному зменшилось на 691507 осіб;
- 2016/2017 роках з в порівнянні з базовим роком відхилення склало 33,74%, що в результаті в загальному зменшилось на 697235 осіб.

Порівнюючи дані двох проаналізованих таблиць ми бачимо, що існує пряма залежність між обсягами видатків та числом студентів які навчаються в закладах вищої освіти. Доцільно зауважити, що зменшення фінансування призводить не лише до скорочення кількості студентів але й сприяє закриттю закладів вищої освіти.

Наступним кроком дослідження є аналіз витрат вищої освіти за функціями протягом 2010-2015 років табл. 4.

Значну частину аналізу було приділено саме видаткам пов'язаними з послугами в сфері освіти . Було виявлено, що з 2010 року по 2013 рік сума видатків постійно зростала, проте в 2014 році відбувся спад, який в порівнянні з 2013 роком склав -5,73%, що склало зменшення в сумі 2244009,90 грн. Якщо порівнювати 2014 рік з 2010, то сума видатків є більшою на 12,75%, що складають 4172958,40 грн. Варто зазначити, що окрім зменшення видатків на послуги освіти зменшення видатків спостерігається і в групі « фінансові послуги/трансферти населенню, стипендії, субсидії, поточні трансферти, капітальні трансферти », що призводить до змін в якісному та кількісному складі учасників освітнього процесу.

Зменшення обсягів фінансування пов'язано безпосередньо залежить від змін фінансово-економічного стану економіки країни. Така ситуації дозволяє нам визначити, що лише бюджетного фінансування не достатньо на розвиток освітньої сфери та обумовлює необхідність пошуку альтернативних джерел залучення фінансових ресурсів з метою сприяння розвитку закладів вищої освіти та всього освітнього простору в цілому.

Зміни в економічному стані внесли свої корективи в фінансування постачальників освітніх послуг, як зазначено в табл. 4. Більша частина витрат була спрямована на фінансування: другорядної діяльності у межах закладів освіти; послуги харчування; другорядної діяльності, що пов'язана з навчанням; фінансових послуг/трансферти населенню, стипендії, субсидії, поточні трансферти, капітальні трансферти.

Проаналізуємо яку частку видатків складала видатки на освіту відповідно до джерел спрямованості табл. 5.

Таблиця 4 – Аналіз витрат на перший етап вищої освіти за постачальниками послуг протягом 2010-2015 роки

Напряму витрат	Обсяги витрат в обсязі років, грн.					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Послуги у сфері освіти	32 729 284,5	35 143 641,2	37 700 632,1	39 146 252,8	36 902 242,9	42 992 822,7
Другорядна діяльність у межах закладів освіти	2 688 182,8	2 536 638,6	2 360 554,2	2 258 327,1	1 850 494,5	1 912 677,8
Медичні послуги	1 638,7	1 914,2	2 419,7	2 232,3	2 656,3	2 772,3
Послуги харчування	2 286 814,7	2 132 549,7	2 005 629,7	1 897 138,9	2 656,3	1 546 037,3
Адміністративні послуги/Комунальні, фінансові, відрядження, будівництво та ремонт (капітальні витрати)	399 729,3	402 174,7	352 504,8	358 955,9	272 493,2	363 868,2
Другорядна діяльність, що пов'язана з навчанням	2 243 009,6	2 083 746,9	2 157 310,5	1 696 331,8	1 503 842,2	1 928 152,8
Інвентар та обмундирування	761 993,8	709 226,5	669 242,8	631 896,1	521 245,8	507 345,9
Транспортні послуги	3 142,1	3 192,0	3 869,1	4 035,4	5 313,8	6 357,1
Підручники та канцелярські товари	327 012,5	296 195,4	394 714,0	343 438,4	302 290,0	221 641,6
Фінансові послуги/трансферти населенню, стипендії, субсидії, поточні трансферти, капітальні трансферти	1 150 861,1	1 075 133,0	1 089 484,6	716 961,8	674 992,5	1 192 808,2
<i>Відхилення показника витрат на послуги у сфері освіти (до попереднього року)</i>						
- абсолютне, грн.	-	2414356,70	2556990,90	1445620,70	-2244009,90	6090579,80
- відносне, % (темп приросту)	-	7,38	7,28	3,83	-5,73	16,50
<i>Відхилення послуг у сфері освіти (до базового 2010 року)</i>						
- абсолютне, грн.	-	2414356,70	4971347,60	6416968,30	4172958,40	10263538,20
- відносне, % (темп приросту)	-	7,38	15,19	19,61	12,75	31,36

Джерело: [9]

Таблиця 5 – Динаміка формування видатків на освіту за джерелами надходжень за період 2010–2015 рр. (тис. грн.)

Джерело надходжень	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Усього витрат	освітні послуги	Усього витрат	освітні послуги	Усього витрат	освітні послуги	Усього витрат	освітні послуги	Усього витрат	освітні послуги	Усього витрат	освітні послуги
Державний сектор	74 262 633,7	59 288 554,4	80 110 320,3	64 217 822,2	94 005 131,7	75 800 660,2	97 752 999,9	79 797 002,2	93 230 306,4	76 180 752,2	106 178 650,5	82 430 902,1
Центральний Уряд	27 960 089,9	24 502 692,5	26 354 021,6	24 259 318,2	29 099 969,7	26 819 818,6	29 863 498,9	27 824 487,8	28 146 307,2	26 287 701,1	29 211 106,4	27 338 848,2
Обласні/місцеві бюджети	46 302 543,8	34 785 861,9	53 756 298,7	39 958 504,0	64 905 162,0	48 980 841,6	67 889 501,0	51 972 514,3	65 083 999,2	49 893 051,1	76 967 544,1	55 092 054,0
Питома вага (%) освітніх послуг.	79,8		80,2		80,6		81,6		81,7		77,6	
Відхилення джерел надходжень до державного сектору на освітні послуги до попереднього року:												
- абсолютне, тис. грн.	-	-	4 929 267,80	11 582 838,00	3 996 342,00	-3 616 250,00	6 250 149,90					
- відносне, % (темп приросту)	-	-	8,31	18,04	5,27	-4,53	8,20					
Відхилення джерел надходжень до сектору на освітні послуги до базового 2010 року:												
- абсолютне, тис. грн.	-	-	4 929 267,80	16 512 105,80	20 508 447,80	16 892 197,80	23 142 347,70					
- відносне, % (темп приросту)	-	-	8,31	27,85	34,59	28,49	39,03					

Джерело: [9]

Проведене дослідження дозволяє визначити, що з 2010 року відбувається активне фінансування освітніх послуг. Найбільшу частку питомої ваги було визначено в 2013 році, проте в 2012 році в фінансовому співвідношенні сума була більшою.

В 2014 році в порівнянні з 2013 роком обсяг фінансування на послуги вищої освіти зменшився на 4,53%, що в грошовому еквіваленті було рівне 3 616 250,00 тис. грн. Аналізуючи 2015 рік було відмічене зростання обсягів фінансування в порівнянні з попереднім роком на 8,20%. Тенденцію змін обсягів державного фінансування послуг у сфері освіти відображено на рис. 2.

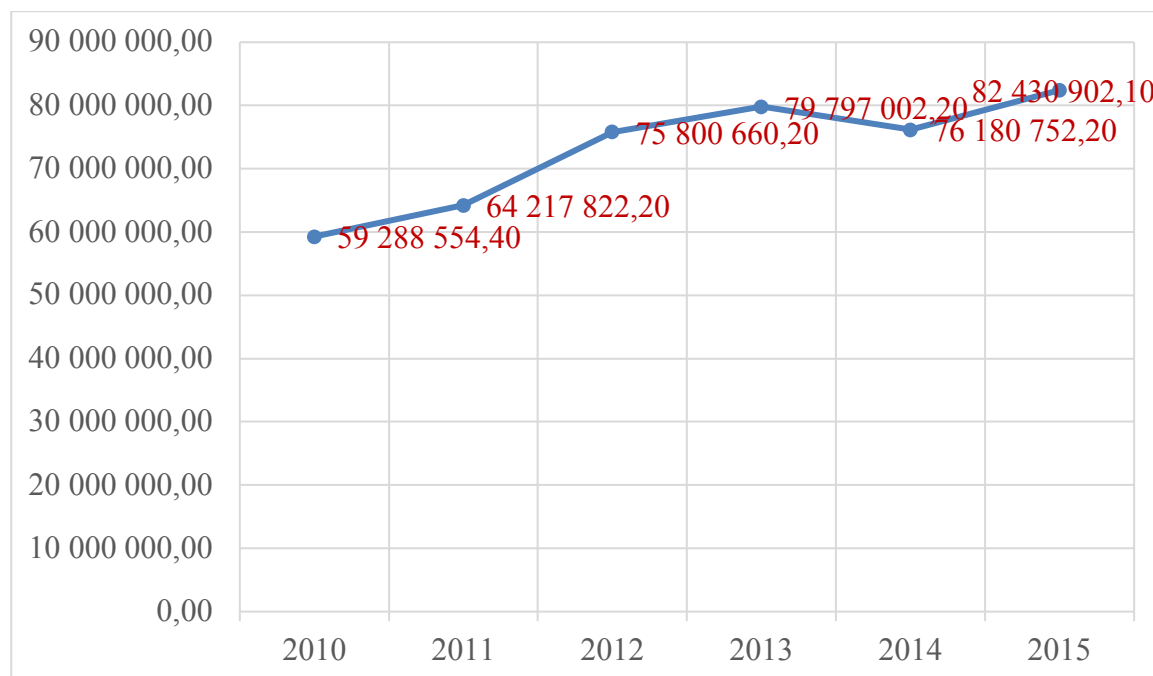

Рис. 2 Динаміка обсягу державного фінансування послуг освітньої сфери

Джерело: авторська розробка

Аналізуючи наведену статистичну інформацію визначено, що в протягом останніх років спостерігається тенденція зменшення обсягів фінансових затрат на розвиток освіти в цілому та всіх закладів вищої освіти. Наступним кроком необхідно проаналізувати прийом студентів до закладів вищої освіти на початковий цикл за джерелами фінансування їх навчання за допомогою табл. 6.

Дослідження чисельності прийнятих студентів до закладів вищої освіти на початковий цикл за державним фінансуванням дозволило нам визначити, що в 2011/2012 навчальних роках в порівнянні з 2010/2011 роком чисельність

прийнятих осіб скоротилась на 28803чол., що відповідає зменшенню на 16,56%.

Таблиця 6 – Чисельність прийнятих студентів до закладів вищої освіти на початковий цикл за джерелами фінансування їх навчання у ВНЗ III - IV рівнів акредитації (період 2010/2011-2015/2016 рр.)

Кількість прийнятих осіб	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Всього, в т.ч за кошти:	381362	314530	341290	348051	291647	259904
державного бюджету	173916	145113	169811	166170	147502	134194
місцевих бюджетів	4876	3830	4326	3959	2615	2864
органів державної влади, юридичних осіб	942	977	811	947	763	765
фізичних осіб	212278	164610	166342	176975	140767	122081
Відхилення чисельності прийнятих студентів за державним замовленням (за попередній рік):						
- абсолютне, осіб.	-	-28803	24698	-3641	-18668	-13308
- відносне, % (темپ приросту)	-	-16,56	17,02	-2,14	-11,23	-9,02
Відхилення чисельності прийнятих студентів за державним замовленням до базового 2010 року:						
- абсолютне, осіб.	-	-28803	-4105	-7746	-26414	-39722
- відносне, % (темп приросту)	-	-16,56	-2,36	-4,45	-15,19	-22,84

Джерело: розраховано за даними [10]

В 2015/2016 навчальному році в порівнянні з базовим 2010/2011 роком спостерігається найбільше скорочення чисельності, яке склало 39722чол., що відповідає 22,84%.

З цього періоду починається поступове скорочення чисельності прийнятих осіб, динаміку якого спостерігаємо на рис. 3.

Таким чином наведений рисунок відображає тенденцію змін чисельності прийнятих студентів які навчаються за кошти державного бюджету.

Значні зміни були відображені в порівнянні 2014/2015 з 2013/2014 роком, де чисельність студентів зменшилась на 18668 осіб. Слід зазначити, що найменший спад чисельності прийнятих студентів в порівнянні до базового 2010/2011 року було відмічене в 2012/2013 році. Виходячи з цього

необхідно активізувати зусилля пошуку джерел фінансування закладів вищої освіти з інших джерел фінансування.

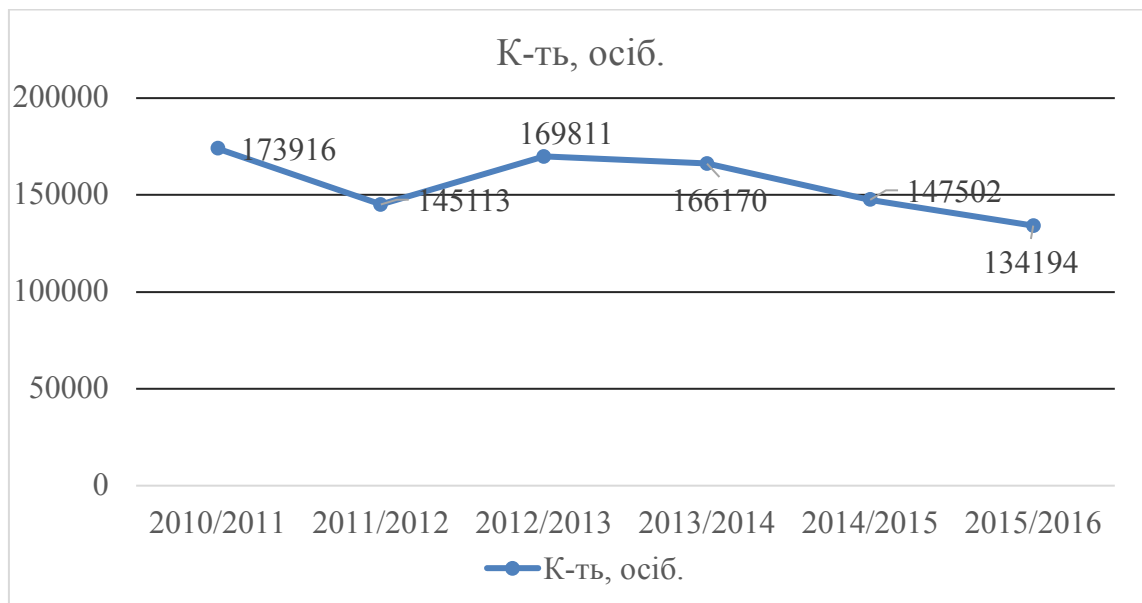

Рис. 3 Складено автором на основі вивчених даних
Джерело: авторська розробка

Наступним важливим етапом дослідження є визначення чисельності студентів в залежності від джерел фінансування, наведено в табл. 7.

Дослідження чисельності студентів у ВНЗ III - IV рівнів акредитації залежно від джерел фінансування показало, що найбільша частка студентів навчається за кошти фізичних осіб. Наступним за рейтингом йде бюджетне фінансування, потім фінансування з місцевих бюджетів, найменше – фінансування за кошти органів державної влади, юридичних осіб.

Порівняння чисельності студентів в 2011/2012 році до 2010/2011 рр. дозволило визначити зменшення чисельності на 37832 особи. Дані 2012/2013 рр. в порівнянні з даними 2011/2012 року мали скорочення чисельності на 1,3 %, що в числовому еквіваленті дорівнює 9783 осіб. Найбільше скорочення чисельності осіб було відмічене в 2014/2015 рр. в порівнянні з 2013/2014 роком і склало 87240 особи, що склало зменшення більше ніж на 11%.

Порівняння скорочення чисельності осіб, що навчаються у ВНЗ III - IV рівнів акредитації до базового 2010/2011 року показало, що 2015/2016 року було зменшено чисельність осіб, що навчаються на 20,4%, що склало 165986 особи. Найменше скорочення спостерігалось в 2011/2012 році і відрізнялось від базового на 4,6%.

Таблиця 7 – Чисельність студентів за джерелами фінансування їх навчання у ВНЗ III - IV рівнів акредитації (період 2010/2011-2015/2016 рр.)

Всього студентів, осіб	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Всього, в т.ч за кошти:	2129835	1954789	1824906	1723685	1437955	1375160
державного бюджету	815211	777379	767596	750434	663194	649225
місцевих бюджетів	20956	18372	18379	18815	12201	14722
органів державної влади, юридичних осіб	8502	8886	6519	7870	10223	9520
фізичних осіб	1285166	1150152	1032412	946566	752337	701693
Відхилення чисельності студентів за державним замовленням (за попередній рік):						
- абсолютне, осіб.	-	-37832	-9783	-17162	-87240	-13969
- відносне, % (темپ приросту)	-	-4,6	-1,3	-2,2	-11,6	-2,1
Відхилення чисельності студентів за державним замовленням до базового 2010 року:						
- абсолютне, осіб.	-	-37832	-47615	-64777	-152017	-165986
- відносне, % (темп приросту)	-	-4,6	-5,8	-7,9	-18,6	-20,4

Джерело: [10]

Динаміку змін спостерігаємо чисельність студентів за джерелами фінансування їх навчання у ВНЗ III - IV рівнів акредитації на рис. 4.

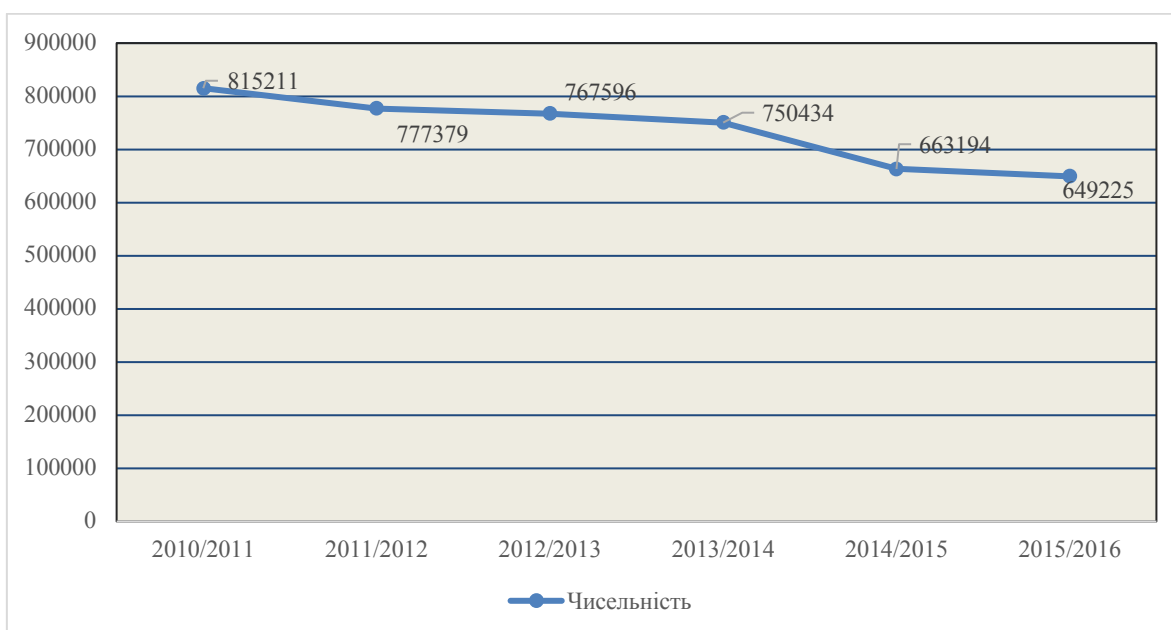

Рис. 4 Чисельність студентів за джерелами фінансування
Джерело: авторська розробка

Висновки. Таким чином дослідивши розподіл та використання бюджетних коштів державними закладами вищої освіти було визначено, що протягом 2016/2017 року найбільша частка закладів освіти припадала на заклади державної та комунальної форми власності та налічувала 209. Проте, такий показник не є позитивним, адже в 2010/2011 році кількість закладів налічувалось на 22 більше, що свідчить про зменшене фінансування та вимушене скорочення їх кількості.

Аналізуючи витрати на перший етап вищої освіти було визначено, що в 2016 році в порівнянні до базового 2010 року обсяг видатків збільшився на 10263538,20 грн., що в % відношенні показало приріст в розмірі 31,36%.

Дослідження формування видатків на освіту за джерелами надходжень за період 2010-2015 рр. дозволив визначити, що найбільша частка фінансування надходить з державного бюджету. Порівняння 2015 року до базового 2010 року та спостерігають збільшення на 23 142 347,70 грн., що збільшилось на 39,03%.

Дослідження чисельності прийнятих студентів до закладів вищої освіти на початковий цикл дозволили визначити, що передусе прийняття студентів за кошти фізичних осіб, адже державне фінансування є меншим, тому кількість студентів теж менша. 2015/2016 рік в процесі порівняння з базовим 2010/2011 роком відзначився найбільшим скорочення чисельності, яке склало 39722 чол., що відповідає 22,84%. Тенденція до скорочення зумовлена значним зменшенням обсягів державного фінансування закладів вищої освіти. В сучасних умовах більша частина державного фінансування направлена на розвиток закладів середньої освіти, що не відображає позитивну тенденцію вступу до закладів вищої освіти. Перегляд обсягів фінансування та перерозподіл фінансових потоків дозволить отримувати значну кількість якісного складу серед вступників до закладів вищої освіти, зупинить темпи скорочення чисельності студентів та кількості навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Александров В. Освітня послуга: суть та моделі якості / В. Александров // Освіта і управління. – 2006. – Т.9. №1. – С. 156–164.
2. Білінець М. Ю. Фінансування вищої освіти в Україні: сучасні тенденції, проблеми та перспективи. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/166.pdf>
3. Видатки. URL: <http://cost.ua/budget/expenditure/>

4. Грей Ш. Налогово-бюджетная политика и экономический рост. Всемирный банк / Ш. Грей, Т. Лейн, А. Вароудакис/ URL.: http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/258598-1182779443519/Fiscal_Policy_and_Economic_Growth_rus_090507.pdf
5. Касич А. О. Особливості фінансування вищої освіти в Україні та інших країнах світу / А.О. Касич, В.А. Циган URL.: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2587>
6. Кужелев М.О. Проблеми та перспективи фінансового забезпечення та оплати праці загальноосвітніх та вищих навчальних закладів України / М.О. Кужелев, М.О. Житар // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України (електронне видання) – 2016. – Вип. 1.- С. 106-117.
7. Малишко В. В. Фінансування вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи / В.В. Малишко // Молодий вчений. – 2016. – № 2. – С. 64-67.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>
9. Статистичний бюлетень "Національні рахунки освіти в Україні". URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_nro_bl.htm
10. Статистичний бюлетень «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm
11. Статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm
12. Тарасенко І.О. Проблеми фінансування вищої освіти в Україні в контексті забезпечення конкурентоспроможності / І.О. Тарасенко, Т.М. Нефедова – [Електронний режим] – Режим доступу: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P2 Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України, № 1, 2017 240 1DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vknutd_2013_4_33.pdf

REFERENCES:

1. Aleksandrov, V. (2006). Osvitnja posluga: sut' ta modeli jakosti [Educational service: the essence and models of quality]. Osvita i upravlinnja – Education and management, Vols. 9, pp. 156–164.
2. Bilinec', M.Ju. Finansuvannja vyshhoi' osvity v Ukraïni: suchasni tendencii', problemy ta perspektyvy – [Financing Higher Education in Ukraine: Current Trends, Problems and Prospects]. Retrieved from <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/166.pdf> [in Ukraine].
3. Vydatky [Costs]. cost.ua Retrieved from <http://cost.ua/budget/expenditure/> [in Ukrainian].
4. Grej, Sh., Lejn, T. & Varoudakis, A. Nalogovo-bjudzhetnaja politika i jekonomicheskij rost. Vsemirnyj bank [Fiscal Policy and Economic Growth. World Bank]. Retrieved from

- http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/258598-1182779443519/Fiscal_Policy_and_Economic_Growth_rus_090507.pdf [in Ukrainian].
5. Kasych, A. O. & Cygan, V. A. Osoblyvosti finansuvannja vyshhoi' osvity v Ukraini ta inshyh kraihah svitu [Features of financing higher education in Ukraine and other countries of the world]. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2587> [in Ukrainian].
 6. Kuzheljev, M.O. & Zhytar, M.O. (2016). Problemy ta perspektyvy finansovogo zabezpechennja ta oplaty prac' zagal'noosvitnih ta vyshhyh navchal'nyh zakladiv Ukrainy [Problems and prospects of financial support and remuneration of secondary and higher educational establishments of Ukraine]. Zbirnyk naukovyh prac' Nacional'nogo universytetu derzhavnoi' podatkovoi' sluzhby Ukrainy – Proceedings of the National University of State Tax Service of Ukraine, 1, 106-117 [in Ukrainian].
 7. Malyshko, V.V. (2016). Finansuvannja vyshhoi' osvity v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Financing higher education in Ukraine: problems and prospects]. Molodyj vchenyj – Young scientist, 2, 64-67 [in Ukrainian].
 8. Oficijnyj sajt Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine] ukrstat.gov.ua Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
 9. Statystychnyj bjuleten' "Nacional'ni rahunky osvity v Ukraini" [National Education Accounts in Ukraine statistical bulletin] ukrstat.org Retrieved from https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_nro_bl.htm [in Ukrainian].
 10. Statystychnyj bjuleten' «Osnovni pokaznyky dijal'nosti vyshhyh navchal'nyh zakladiv Ukrainy» [Statistical bulletin “Main indicators of activity of higher educational establishments of Ukraine”.] ukrstat.gov.ua Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm [in Ukrainian].
 11. Statystychnyj zbirnyk [Statistical collection]. ukrstat.gov.ua Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm [in Ukrainian].
 12. Tarasenko, I.O. & Nefedova, T.M. (2017). Problemy finansuvannja vyshhoi' osvity v Ukraini v konteksti zabezpechennja konkurentospromozhnosti [Problems of financing higher education in Ukraine in the context of competitiveness]. Zbirnyk naukovyh prac' Universytetu derzhavnoi' fiskal'noi' sluzhby Ukrainy – Collection of Scientific Papers of the State Fiscal Service of Ukraine, 1, 240. Retrieved from http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vknutd_2013_4_33.pdf [in Ukrainian]